

2001 ve 2008 Krizlerinin Türk Bankacılık Sektörüne Etkilerinin Karşılaştırılması

Özge ARSLAN COŞKUN¹ - Mehmet Hasan EKEN²

Makale Gönderim Tarihi: 01.04.2015

Makale Kabul Tarihi: 02.06.2015

Öz

Ülkemizde uygulanan yanlış ekonomi politikaları, finansal sistemin zemininin sağlam olmayışı ve siyasi belirsizlik ortamının etkisiyle yaşanan Kasım 2000 ve Şubat 2001 Krizleri; finansal sistemin ve ekonominin çöküşüyle sonuçlanmıştır. Kriz sonrasında ekonominin lokomotifi konumundaki "bankacılık sektörü" yeniden yapılandırılmış, yapılan yanlışlardan ders alınma yoluna gidilmiştir. 2008 yılında ABD'de başlayıp tüm dünyayı etkisi altına alan 2008 Krizi'nden Türkiye ekonomisi de olumsuz etkilenmiş, ancak finans sektörü krizin üstesinden en az hasarla gelebilmiştir.

Bu çalışmada, 2001 ve 2008 krizleri ile bu krizlerin makroekonomik veriler ve bankacılık sektörü açısından etkileri karşılaştırılmış ve yapılan anket çalışması ile araştırma sonuca ulaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: 2001 Krizi, 2008 Krizi, Türk Bankacılık Sektörü

THE COMPARISON OF THE IMPACTS OF 2001 AND 2008 CRISES' ON TURKISH BANKING SECTOR

Abstract

In our country; fallaciously formed economic policies, the fact that the financial system lacked a strong infrastrucute and due

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, e-posta: ozgearslann@gmail.com

² Prof. Dr., İstanbul Ticaret Üniversitesi, Bankacılık ve Finans

to November 2000 and February 2001 crises which occurred because of the politically ambiguous environment, ended up with the collapse of the financial system and economy. Aftermath the crises, lessons have been learned and "banking sector", situated as the engine of the economy, has been re-structured. Turkey has also been negatively effected from the 2008 Crisis, which has started in the USA and impacted whole world, but its finance sector overcame the crisis with minimum damage.

In this study, 2001 and 2008 crises and their impacts have been compared in terms of macroeconomic data and banking sector and the research has been resulted with the survey study.

Keywords: 2001 Crisis, 2008 Crisis, Turkish Banking Sector

1. Giriş

Bankacılık sektörü, birçok finansal krizde yara almış; 2001 Krizi'nde ise çökme noktasına gelmiştir. Devlet, sektöre yeniden işlerlik kazandırıp sağlıklı ve etkin bir bankacılık sistemi inşa edebilmek adına bir dizi önlem almıştır. Finansal sistemin yanı sıra reel sektörün de ağır hasarlar aldığı 2001 Krizi sonrasında gerek makroekonomik programlar gerekse bankacılık sektörüne özel düzenleyici ve denetleyici bir yapılanma süreci başlamıştır. Çalışmanın amacı, bu sürecin 2008 Krizi'nde bankacılık sektörü üzerinde nasıl etkilerinin olduğunu ortaya koymaktır.

Yapılan çalışmada, 2001 ve 2008 krizlerinin karşılaştırılmasına yer verilmiştir. Bu çerçevede öncelikle 2009 yılı dahil olmak üzere 10 yıllık görünüm makroekonomik veriler ve bankacılık sektörüne özel veriler yönünden karşılaştırılmıştır. Ayrıca 2001 ve 2008 Krizlerinin bankacılık sektörüne etkileri ile 2001 Krizi sonrası alınan önlemlerin 2008 Krizi'nde bankacılık sektörüne olan etkilerini değerlendirebilmek adına banka yöneticilerinin katılımıyla gerçekleştirilen anket çalışmasına yer verilmiştir.

2. 2001 Krizi

Türkiye'de yaşanan en büyük krizlerden biri olan 1994 Krizi'nden sonraki süreçte toparlanma sağlanamamış; ekonomi-

deki istikrarsız yapı, yüksek enflasyon ve faiz oranları, artan kamu harcamaları ve bütçe açıkları, global krizler, politik istikrarsızlık ve 1999 depreminin ekonomideki yıkıcı etkileri gibi olumsuzluklar neticesinde yeni bir çıkış yolu arayışına girilmiştir. 9 Aralık 1999 tarihinde IMF ile 3 yıllık bir stand-by anlaşması imzalanarak enflasyonun düşürülmesi, ekonomik büyümenin sağlanması, döviz çıpasına geçilmesi, kamu harcamalarının azaltılıp özelleştirmelerin tamamlanması gibi yapısal reformları içeren bir program uygulamaya konulmuştur.

Ülkeye 10 milyar dolardan fazla sıcak para girişiyle enflasyonda düşüş yaşanmış ancak istenilen seviyeye ulaşamamıştır. Düşmeyen enflasyon ve sabit döviz kuru nedeniyle TL aşırı değer kazanmış, cari işlemler açığı büyümüştür. Ancak esas kırılma bankacılık sektöründeki bozuk yapılanma neticesinde yaşanmıştır.

2000 yılının son aylarında açıklarını indirmek ve hesaplarını kapamak telaşına giren bankalar TL darlığına düşerken, faiz hadleri artışa geçmiştir (Kazgan, 2008). Ağustos ayında İnterbank piyasasında gecelik ortalama faiz oranı %35 iken, Kasım ayında %80,5'e yükselmiştir. Kasım ayında 1,5 milyar dolar, Aralık ayı boyunca yaklaşık 7 milyar dolar sıcak para çıkışı olmuş; bu durum döviz talebini artırıcı etki göstermiş ve döviz kurlarında baskı oluşmuştur. Bankaların likidite talebi arttıkça yurtiçi faiz oranları yükselmiş; bankalar kısa vadeli borçlarını kapatmak için dövize yönelmiş ve TCMB döviz rezervleri 5,5 milyar dolar azalmıştır. IMF'nin 7,5 milyar dolar ek kredisi ile kur sisteminin çökmesi engellenmiştir.

Ancak bankacılık sisteminin o dönem için en sağlam bankalarından biri olarak gösterilen Demirbank'ın likidite darlığı sebebiyle yaşadığı sarsıntı ve bankanın TMSF'ye devri ile DİBS piyasası çökmüştür. Buna 2000 yılı kamu ihraçlarının %15'ini almış olan Demirbank'ın uzun vadeli yatırımlarını kısa vadeli borçlanma araçlarıyla yapmış olması, likidite güçlüğüne düşmesiyle DİBS'leri elden çıkarmaya başlaması ve DİBS fiyatlarının hızla düşmesi; portföyünde DİBS bulunan diğer bankaların da düşen DİBS fiyatlarından daha fazla zarar etmemek için portföylerindeki DİBS'leri satması sebep olmuştur.

2001 yılı Şubat ayında, devletin üst kademesinde ortaya çıkan anlaşmazlıkla birlikte ağırlıklı olarak bankacılık sektöründen olmak üzere, yoğun bir döviz talebi gelmiştir. Başlangıçta, TCMB döviz talebinin bir kısmını karşılamıştır. Fakat, daha sonra, döviz atağının durdurulamayacağı anlaşıldığı için, döviz kurları dalgalanmaya bırakılmıştır. Bu karar ile birlikte döviz atağı yaygınlaşarak yeni bir finansal krize dönüşmüş ve ödemeler sistemi kilitlenmiştir (Bastı, 2006).

Şubat 2001'de 6,5 milyar dolar sıcak para çıkışı olmuş, gelcek faiz ortalama %4000'lere çıkmıştır. Dolar yükselmiş, borsa endeksi düşmüş, Merkez Bankası uluslararası rezervleri azalmış, bankalar hızla TMSF'ye devrolmaya başlamış ve yaklaşık 650 bin kişi işsiz kalarak işsiz sayısı 2 milyona yaklaşmıştır.

Krizden çıkış için IMF ile yeni bir stand-by anlaşması imzalanmış; bankacılık sektöründeki eksiklikler ve sorunların düzeltilmesi için de "Bankacılık Sektörünü Yeniden Yapılandırma" sürecine girilmiştir.

2001 Krizi Sonrası Bankacılık Sektörünün Yeniden Yapılandırılması

2001 Krizi ile bankacılık sektöründeki regülasyon yetersizlikleri, ahlaki çöküntü, yönetsel zaafiyetler, denetim eksikleri ve banka bilançolarındaki güçsüzlükler ortaya çıkmış; sektör yeniden yapılanma sürecine girmiştir. Bu kapsamda bankalardan sermaye yapılarını güçlendirmeleri istenmiş, aktif ve sermaye yapısında yetersizlikler görülen bankalar TMSF'ye devredilmiştir. Gözetim ve denetim faaliyetleri uluslararası standartlara ulaştırılmış, kamu bankalarının finansal ve operasyonel açıdan yeniden yapılandırılması sağlanmıştır. Risk analizi ve yönetimi konusu ile bankaların kuruluş işlemleri ve faaliyet izinlerine dair düzenlemeler getirilmiştir. Tasarruf mevduatının tümüne sağlanan güvence 2004 yılına kadar devam ettirilmiş, Merkez Bankası'nın piyasaya müdahaleleriyle sektörün yeniden işlerlik kazanması sağlanmıştır. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile bankacılık sektörünün şeffaflığı ve güvenilirliği artırılmıştır.

3. 2008 Krizi

2008 Krizi, küresel bir kriz olup ABD’de başlamış, ekonomilerin entegrasyonu gereği diğer ülkeleri de etkisi altına almıştır. 2000’li yıllara resesyon ve terör olaylarının olumsuz etkileri ile giren ABD, Merkez Bankası’nın yaptığı faiz indirimleriyle 2007 yılına kadar ekonomik büyümesini devam ettirmiştir. 2007 ortalarına gelindiğinde ise subprime (eşikaltı) konut kredileri (mortgage) piyasasında başlayan ulusal kriz, ekonomisi gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere de sıçramış ve 2008 yılında küresel bir finansal kriz halini almıştır.

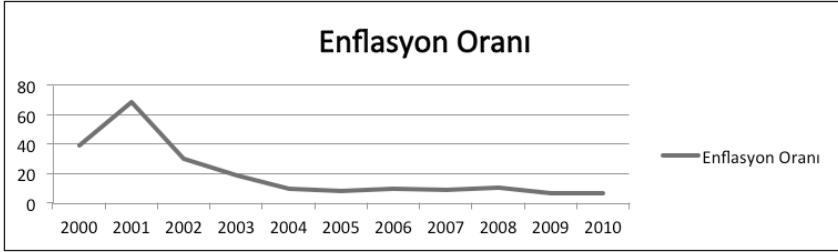
ABD’de mortgage piyasasında krizin habercisi olarak konut fiyatlarının şişmeye başlaması ve riskin giderek artması ilk etapta kredi veren kurumları endişelendirmemiştir. Çünkü mortgage kredilerini satın alan bankalar çok hızlı bir şekilde riski başkasına devredebilmiş, bütün dünyaya bölüştürmüşlerdir. Yatırım bankaları, yerel bankalardan aldıkları mortgage borçlarını portföy sigortalama teknikleriyle menkulleştirip, reyting kuruluşlarından yüksek kredi notları alabilmişlerdir. Menkul kıymetlerin riskinin dağıtılmasının sınırları o kadar geniş olmuştur ki; dünyanın dört bir yanındaki bankalar, yerel yönetimler veya emeklilik fonları, bu fonları satın almış; dolayısıyla kriz “global kriz” halini alarak dünyada birçok kurumu batma noktasına getirmiştir.

2008 global krizinde; Türkiye mortgage sistemine sahip olmadığı ve bankacılık sistemi güçlendirilmiş olduğu için krizden enflasyonun yükselmesi ve reel kamu borç faizlerindeki artışlardan ötürü etkilenmiştir. Küresel kriz ekonomik belirsizlik ortamı yaratmış; yatırım ve tüketim harcamaları düşüş göstermiştir. Büyüme hızı daha da azalarak %0,7’ye düşmüştür. Bütçe açığı yükselmiş, TL değer kaybetmiş, enflasyon %4 olarak hedeflenmesine rağmen %10,06 olarak gerçekleşmiştir. İşsizlik %11’e yükselmiş, kamu ve özel sektörün tasarruf açığı artmıştır. İMKB’de işlem gören şirketlerin piyasa değeri bir önceki yıl %77 oranında artış gösterip 288 milyar dolara ulaşmış olmasına rağmen 2008 yılında sert bir düşüşle %59 oranında azalmış ve 119 milyar dolara gerilemiştir. Dış borç stoku 277 milyar dolara yükselmiştir.

4. 2001 ve 2008 Krizlerinin Makroekonomik Veriler Yönünden Karşılaştırılması

4.1. Enflasyon

Şekil 1. 2000-2010 Yılları Arasında Enflasyon Oranı

Şekil 1’de görüldüğü üzere, enflasyon hedeflemesine göre 2000 yılı sonunda %25 olması hedeflenen enflasyon oranı %39 olarak gerçekleşmiş; 2001 yılı sonunda %12 hedeflenmesine rağmen %68,5’e yükselmiş ve 2002 yılı sonunda %7’ye düşmesi hedeflenirken %29,7 olarak gerçekleşmiştir. 2008 Krizi öncesi ise enflasyon oranı %8,39 olarak tek haneli rakamlarda seyrederken krizle birlikte %10,06’ya yükselmiştir.

2008 Krizi öncesi ve hatta kriz dönemindeki enflasyon oranlarının 2001 Krizi’nden çok daha düşük olduğu görülmektedir. 2008 Krizi döneminde, uluslararası piyasalardaki emtia fiyatlarının düşmesi ve ülkemizde işsizlik oranının artışı sonucu tüketimin ve fiyatlar genel seviyesinin düşüş göstermesi; enflasyonu düşürücü etkide bulunmuştur. 2009 yılında enflasyon %6,53’e gerilemiştir.

4.2. İşsizlik

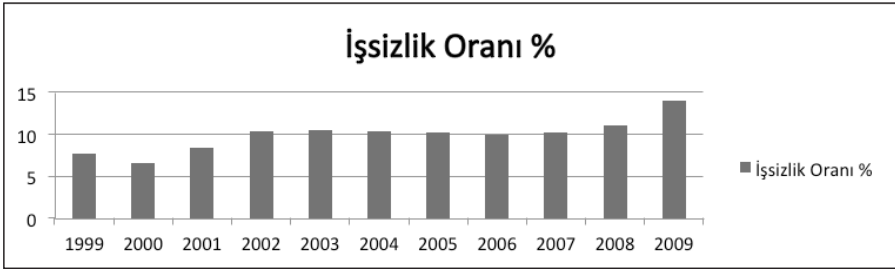
İstihdam sorununun, Türkiye ekonomisinin kronik sorunlarından birisi olarak yıllardır gündemde olduğunu görülmektedir. Kriz dönemlerine bakılacak olursa, 2001 Krizi’nde işsizliğin %6,5’ten %8,4’e yükseldiği, 2002 yılında ise %10,3 olarak gerçekleştiği görülmektedir.

2008 Krizi döneminde ise, işsizlik son yılların rekor seviyesine ulaşmıştır. İşsizlik oranı 2008 yılında %11 iken 2009 yılında

%14'e yükselmiş, tarım dışı işsizlik ise %11,7'den %16,8'e fırlamıştır. 2008 yılı Ocak ayından 2009 yılı Ocak ayına kadar işsiz sayısı 948.000 kişi artmıştır.

Dünya genelinde ekonomik faaliyetlerin daralması ve talepteki düşüş Türkiye'nin de üretim yapısını etkilemiş, ihracata dayalı üretim yapan beyaz eşya ve tekstil gibi sektörlerde yoğun işten çıkarmaların olduğu gözlenmiştir (Ertuğrul, İpek ve Çolak, 2010).

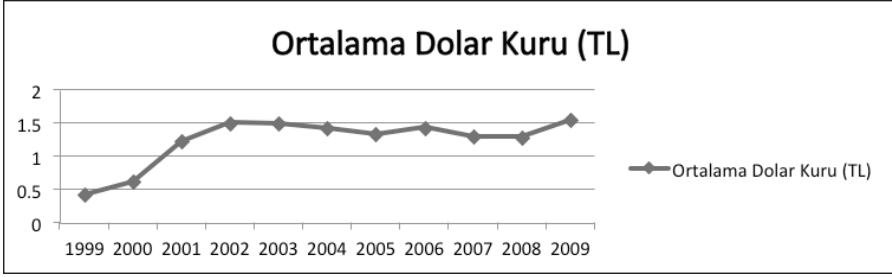
Şekil 2. 1999-2009 Yılları Arasında İşsizlik Oranı

4.3. Döviz Kuru

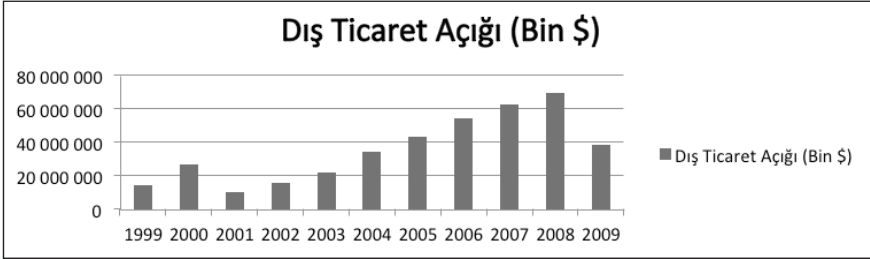
Kasım 2000'de likidite krizi olarak başlayan ekonomik kriz, faizleri artırıcı etki göstermiş, piyasada likidite sıkışıklığı yaşayan bankalar Merkez Bankası'ndan döviz talep etmişlerdir. Şubat 2001 Krizi neticesinde ise uygulanmakta olan döviz kuru sisteminin devam ettirilemeyeceği anlaşılarak serbest dalgalanan kur rejimine geçiş yapılmıştır. Serbest dalgalanan kur rejimine geçildiğinin ilk gününde Türk Lirası, dolar karşısında %28,5 değer kaybetmiştir.

Türkiye 2001 yılından beri dalgalı kur rejimine devam etmektedir. Merkez Bankası kurlarda meydana gelen aşırı oynaklık durumlarında ihale ya da alım satım uygulamalarıyla kura müdahale etmektedir. 1 USD + 1 EURO / 2 formülüyle bir sepet oluşturulmuştur ve bu oranın 2 ila 2,10 arasında olmasına çalışılmaktadır.

Şekil 3. 1999-2009 Yılları Arasında Ortalama Dolar Kuru

Ortalama dolar kuru 2008 yılında 1,293 TL'den 2009 yılında 1,547 TL'ye yükselmiştir. Bu artış 2000 yılındaki ortalama 0,624 TL seviyesinden 2001 yılındaki 1,225 seviyesine sıçramanın yanında oldukça olağan görünmektedir.

4.4. Dış Ticaret Açığı

Şekil 4. 1999-2009 Yılları Arasında Dış Ticaret Açığı

1999 yılından 2000 yılına, ithalat %34 artarken ihracat %4,5 artmıştır. İhracatın ithalata göre bu denli düşük artışının sebepleri arasında TL'nin Euro karşısında değer kazanmasının Avrupa'ya olan ihracatımızı daraltıcı etkisi ve yurt içi talep artışlarının ihracat yapanları daha çok iç piyasalara yönelik üretime yönlendirmesi sayılabilir. 2000 yılı sonunda cari işlemler açığının, GSMH'nin %5'i seviyesine ulaşması, kriz için kritik kabul edilen seviyeyi de aştığını göstermektedir.

2001 Krizi'nden çıkış için Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı'nın (GEGP) uygulamaya konulmasıyla IMF ve Dünya Bankası'ndan 15,7 milyar dolar kredi kullanılmış, kamu kesiminin

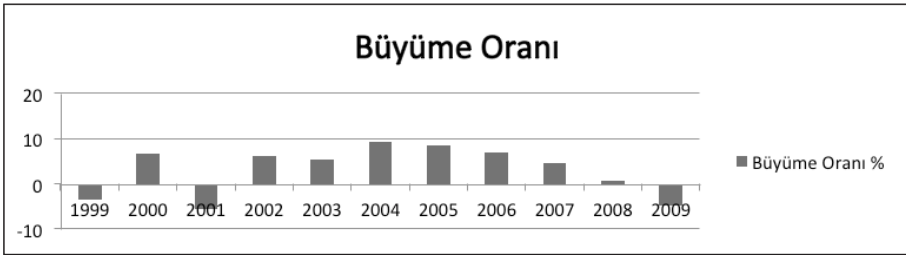
finansman ihtiyacının karşılanması sağlanmıştır. 2001 yılı için dış ticaret açığında iyileşme, uygulanan sıkı maliye politikaları ve IMF desteğiyle sağlanmış ancak bu iyileşme kalıcı bir çözüm olmamıştır. Dış ticaret açığının 2002 yılından itibaren 2008 yılına kadar sürekli büyüdüğü şekilde de görülmektedir.

Şekil 4'te dış ticaret açığının 2008 Krizi ertesi 2009 yılında, 2001'den bu yana ilk kez düştüğü görülmektedir. Ancak dış ticaret verilerini inceleyecek olursak; ihracatın %22,6 azalarak 132 milyar dolardan 102 milyar dolara düştüğü, ithalatın ise %30,2 azalarak 201,9 milyar dolardan 140,9 milyar dolara düştüğü görülmektedir. İhracatın ithalatı karşılama oranı %65,4'ten %72,5'e yükselmiş olsa da, dış ticaret hacmi 330,9 milyar dolardan 243 milyar dolara sert bir düşüş yaşamıştır.

4.5. Büyüme

Ekonomik büyüme, bir ülkede üretilen mal ve hizmet kapasitesinde artış meydana gelmesidir. Yani bir ülkenin ekonomik olarak büyümesi, ülkede birey başına düşen GSYH'nin yükselmesidir. Türkiye'nin büyüme oranlarını incelediğimizde kriz dönemlerinde sert düşüşlerin olduğu açıkça görülmektedir.

Şekil 5. 1999-2009 Yılları Arasındaki Büyüme Oranları

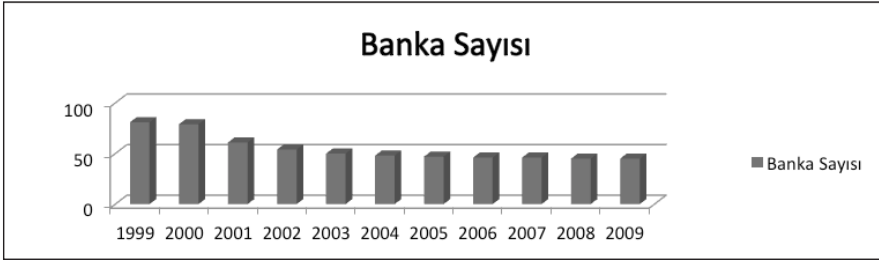
Şekil 5'te görüldüğü üzere Büyük Marmara Depremi'nin olduğu 1999 yılının, 2001 Kriz döneminin ve 2008 Krizi sonrası 2009 yılının büyüme rakamları negatif değerlerde seyretmektedir.

5. 2001 ve 2008 Krizlerinin Bankacılık Sektörü Yönünden Karşılaştırılması

Türkiye’de 2008 Global Kriz döneminde bankacılık sistemine yönelik bir nakit önlem paketine ihtiyaç duyulmamıştır. Bunun en önemli nedeni Türkiye’nin benzer bir paketi 2002 yılında yaşanan krizin ardından uygulamış olmasıdır. 2008 Krizi döneminde birçok ülkenin finans piyasalarına yönelik olarak uyguladığı kurtarma paketlerinin ve düzenlemelerinin birçoğu, Türkiye’de Şubat 2001 Krizi sonrasında zaten uygulanmıştır (Berberoğlu, 2011).

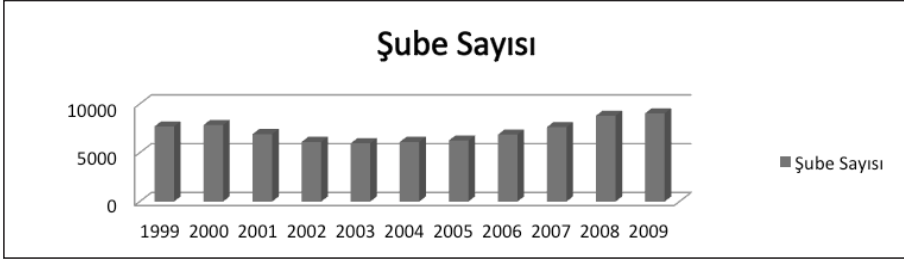
5.1 Banka-Şube-Personel Sayısı Açısından Karşılaştırılması

Şekil 6. 1999-2009 Yılları arasında Türkiye’deki Banka Sayısı

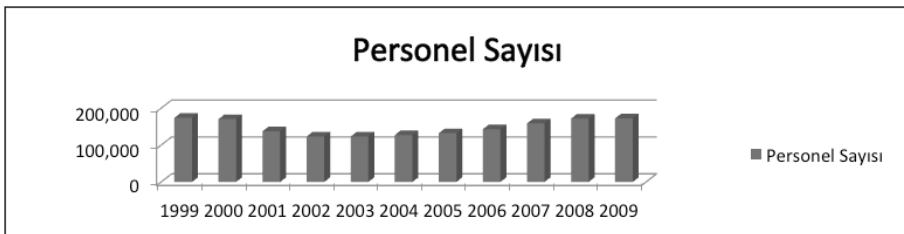
1999 yılında bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 81 banka bulunmaktadır. 2001 yılında ise TMSF tarafından birleştirilen, iflas sürecinde olan ve Fon’a devredilen bankaların tasfiyesi ile banka sayısı 61’e düşmüştür. 2002 yılına gelindiğinde ise sektörde 54 banka faaliyet göstermektedir. 2001 Krizi sürecinde; bilanço yapıları güçsüz, riskleri yüksek ve sermaye yapıları yetersiz 20 bankanın sektörden temizlendiği görülmektedir.

Banka sayılarının düşüş trendi izleyen yıllarda da azalarak devam etmiştir. 2008 Krizi öncesinde, sektörde 46 banka faaliyet gösterirken 2008 ve 2009 yıllarında bu sayı Koç Bank’ın Yapı Kredi’yi satın almasından ötürü 45’e düşmüştür. Yani 2008 Krizi döneminde; Türk Bankacılık sektöründe hiçbir banka faaliyetine son vermemiş ve Fon tarafından el konulmamıştır.

Şekil 7. 1999-2009 Yılları Arasında Türkiye'deki Bankaların Şube Sayısı

Bankaların şube sayıları incelendiğinde, 1999 yılında 7691 adet şube faaliyet göstermekteyken, 2000 yılında bu sayının 7837'ye yükseldiği ancak 2001 Krizi ile birlikte önce 6908'e, 2002 yılında 6106'ya ve 2003 yılında ise 5966'ya gerilediği görülmektedir. Gerek banka tasfiye süreci gerekse bankaların küçülme tedbiri bakımından şube kapatma yoluna gittikleri 2001 Kriz döneminde, 2 yıl içerisinde 1731 adet şube kapatılmıştır.

2004 yılından itibaren ise şube sayıları sürekli artış trendine girmiştir. 2007 yılında sektörde faaliyet gösteren bankaların 7618 adet şubesi bulunurken, 2008'de bu sayı 8790'a, 2009'da ise 9027'ye yükselmiştir. 2008 Krizi'nin banka şube sayıları üzerinde olumsuz bir etkisinin olmadığı, hatta şube sayılarındaki artışın devam ettiği görülmektedir.

Şekil 8. 1999-2009 Yılları Arasında Türkiye'deki Bankaların Personel Sayısı

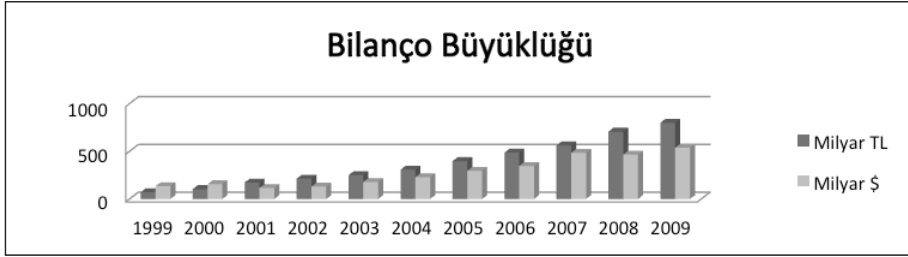
Türkiye'nin kronik işsizlik sorunu kriz dönemlerinde sıçramalarla daha da pekişmektedir. 2001 Krizi, Türkiye ekonomisinde yarattığı tahribat ile yaklaşık 1 milyon kişinin işsiz kalmasına neden olurken, bankacılık sektörü de personel sayısı bakımından tarihinin en dramatik düşüşünü yaşamıştır. 2000-2002 yılları arasında 47.130 bankacı işsiz kalmıştır. Banka ve şube sayılarının

azalması neticesinde, bankacılık sektörü çalışanları başka sektörlerde iş bulma fırsatına sahip olamamış, finans sektörü için nitelikli işgücü açığa çıkmıştır.

2008 Krizi döneminde ise, bankacılık sektöründe ise çalışan sayısı 2007 yılında 158.534 kişi ike 2008 yılında 171.598 kişiye, 2009 yılında ise 172.402 kişiye yükselmiştir. 2007-2009 yılları arasında ülke genelinde 1.093.000 kişi işsiz kalmış ancak bankacılık sektörü personel sayısını 13.868 kişi artırmıştır.

5.2. Bilanço büyüklüğü Açısından Karşılaştırılması

Şekil 9. 1999-2009 Yılları Arasında Türkiye'deki Bankaların Bilanço Büyüklükleri

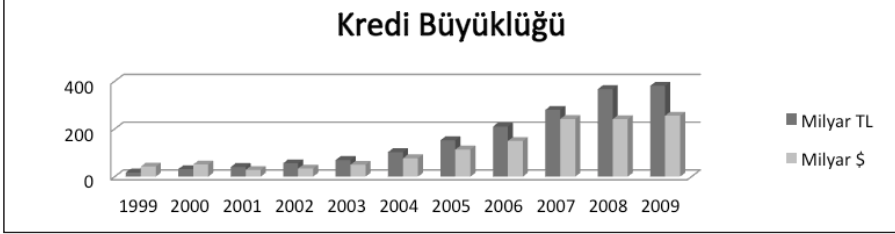

Bankacılık sisteminin bilanço büyüklüğü, TL bazında sürekli artış göstermiştir. Ancak 2001 yılında yapılan devalüasyon dikkate alındığında dolar bazında bilanço büyüklüğünün 2000 yılında 155,2 milyar dolardan 2001 yılında 115 milyar dolara gerilediği görülmektedir.

Aynı şekilde 2007-2008 yıllarında 561 milyar TL'den 706 milyar TL'ye yükselen bilanço büyüklüğü dolar bazında 484 milyar dolardan 464 milyar dolara gerilemiştir. Her iki kriz döneminde de dolar bazında banka bilançoları küçülmüş; 2001 Krizi'nde %26 oranında küçülme yaşanırken 2008 Krizi'nde bu oran %4 olarak gerçekleşmiştir.

5.3. Kredi Büyüklüğü Açısından Karşılaştırılması

Şekil 10. 1999-2009 Yılları Arasında Türkiye'deki Bankaların Kredi Büyüklükleri

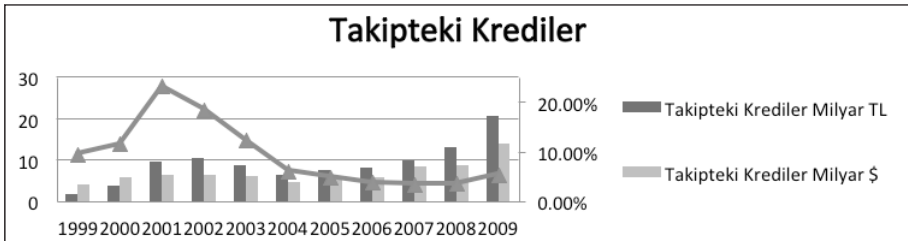

Bankaların aktifleri içindeki toplam kredi büyüklükleri incelendiğinde, TL cinsinden sürekli bir artışın olduğu görülmektedir. 2001 yılında kredi büyüklüğü 32 milyar TL'den 40,9 milyar TL'ye yükselmiş ancak devalüasyonun etkisiyle dolar bazında 51,3 milyar TL'den 28,3 milyar TL'ye gerilemiştir. 2002 yılında TL bazında %37,6 oranında artışla 56,3 milyar TL'ye ulaşan krediler, dolar bazında da %21,5 genişlemeyle 34,4 milyar dolara ulaşmıştır.

2008 Krizi döneminde ise; toplam krediler 280,4 milyar TL'den 367 milyar TL'ye yükselmiştir, ancak dolar bazında 241,9 milyar dolardan 241,0 milyar dolara küçük bir azalma görülmüştür. Her iki kriz döneminde de kredi büyüklükleri dolar bazında incelenecek olursa; 2001 Krizi'nde toplam krediler %44,8 oranında azalırken 2008 Krizi'nde sadece %0,37'lik bir düşüş yaşanmıştır.

5.4. Takipteki Kredilerin Büyüklüğü Açısından Karşılaştırılması

Şekil 11. 1999-2009 Yılları Arasında Türkiye'deki Bankaların Takipteki Kredilerinin Büyüklükleri

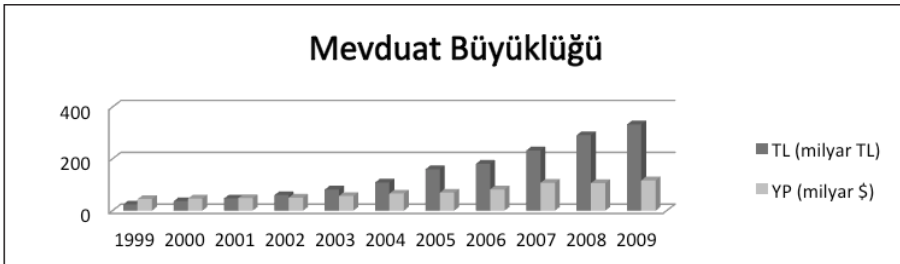

Takibe intikal eden kredilerin seyri incelendiğinde 2000 yılında 3,7 milyar TL iken 2001 yılında %156'lık bir artışla 9,5 milyar dolara sıçradığı görülmektedir. Dolar bazında ise %10'luk bir artışla 5,9 milyar dolardan 6,5 milyar dolara yükselmiştir. Toplam krediler içinde takipteki kredilerin payı, 2000 yılında %11,6 iken 2001 yılında rekor seviyeye ulaşarak %23,2'ye çıkmıştır. Diğer bir deyişle, toplam kredilerin yaklaşık dörtte biri takibe düşmüştür. Finansal krizin reel sektör krizine dönüşmesi, işsiz sayısının artması ve ekonomideki küçülme kredilerin geri ödenmesinde sıkıntılar yaşanmasına neden olmuştur.

2008 yılında ise takibe düşen krediler önceki yıla oranla TL bazında %34,6, dolar bazında ise %2,3 yükselmiş ve 13,2 milyar TL tutarında kredi takibe intikal etmiştir. Takipteki kredilerin toplam krediler içindeki payı ise 2007 yılında %3,5 iken 2008 yılında %3,6 olmuştur. 2009 yılında ise takibe düşen krediler artmaya devam etmiş; %56'lık artışla 20,6 milyar TL'ye ulaşmıştır. Takipteki kredilerin toplam kredilere oranı ise %5,4'e yükselmiştir. 2008 yılında yapılan "sicil affı"na rağmen küresel krizin reel sektör üzerindeki olumsuz etkisi neticesinde takibe düşen krediler artmıştır ancak bu artış 2001 Krizi'ndeki gibi çarpıcı olmamıştır.

5.5. Mevduat Büyüklüğü Açısından Karşılaştırılması

Şekil 12. 1999-2009 Yılları Arasında Türkiye'deki Bankaların Mevduat Büyüklükleri

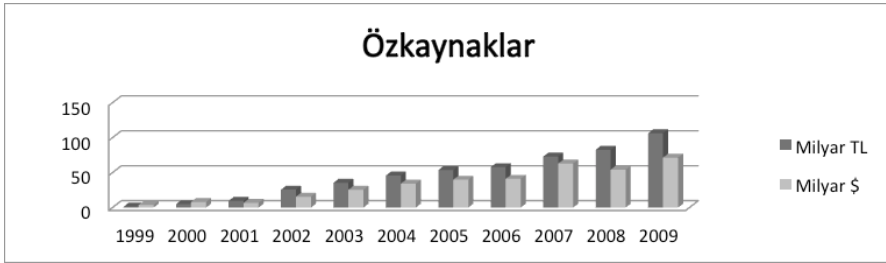
Bankacılık sektöründeki mevduat büyüklüğünün genel olarak artış trendinde olduğu görülmektedir. 2000 yılında TL mevduat 36,9 milyar TL ve yabancı para mevduat 46,9 milyar dolar tutarında iken, 2001 yılında TL mevduat 47,2 TL'ye yabancı para mev-

duat ise 48,3 TL'ye yükselmiştir. Mevduata verilen sınırsız güvence, bankalardan mevduat kaçıışı olmasının önüne geçebilmiştir.

2008 Krizi döneminde ise TL mevduat 232,4 milyar TL'den 291,4 milyar TL'ye yükselirken yabancı para mevduat 107,4 milyar dolardan 106,4 milyar dolara gerilemiştir. Küresel krizin etkisiyle, özellikle yılın son çeyreğinde ulusal paranın, başlıca yabancı paralar karşısında değer kaybetmesi; gelişmekte olan ülkelerden sermaye çıkışlarının olması, yurtdışı yerleşik yatırımcıların Türkiye'deki sermaye piyasasından hızlı kaçışları yabancı para mevduatın azalmasında etkili olmuştur. 2008 Krizi'nde mevduata verilen güvencenin, 50.000 TL ile sınırlandırılmasının değiştirilmemesine rağmen, mevduatlarda keskin azalışların olmadığı görülmektedir.

5.6. Özkaynakların Karşılaştırılması

Şekil 13. 1999-2009 Yılları Arasında Türkiye'deki Bankaların Özkaynak Büyüklükleri

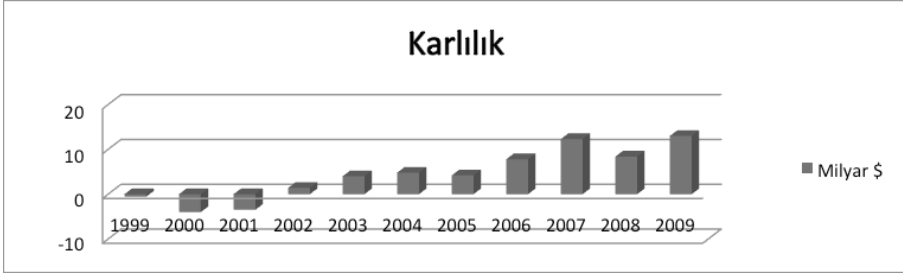
Türk Bankacılık Sistemi'nde özkaynaklar sürekli bir artış eğiliminde olmuştur. İstisnai olarak 2001 ve 2008 yıllarında, özkaynakların dolar bazında değer kaybettiği Şekil 13'te de görülmektedir. 2001 yılında, özkaynakların TL değeri, 5 milyar TL'den 9,7 milyar TL'ye yükselmiş ancak dolar bazında 8,1 milyar dolardan 6,7 milyar dolara düşmüştür. Özkaynakların 1999 yılında 3,6 milyar dolar iken 2000 yılında 8,1 milyar dolara yükselmesinin sebebi ise TMSF bankalarına, DİBS'ler ile kaynak aktarılması olmuştur.

2002 yılından yeniden yükselişe geçen özkaynak yapısı 2008 Krizi'nde dolar bazlı düşüş yaşamıştır. 2007 yılında 73 milyar TL olan özkaynaklar, 2008 yılında 82,7 milyar TL, 2009

yılında ise 106,4 milyar TL'ye ulaşmıştır. Dolar bazında ise 2007 yılında 63 milyar dolar iken 2008 yılında 54,3 milyar dolara gerilemiş, 2009 yılında ise tekrar yükselerek 71,5 milyar dolara çıkmıştır.

5.7. Bankacılık Sektörü Karlılığı Açısından Karşılaştırılması:

Şekil 14. 1999-2009 Yılları Arasında Türkiye'deki Bankaların Karlılıkları

Bankacılık sektörünün tümü ele alındığında 1999 yılından 2002 yılına kadar zararda olduğu görülmektedir. Görev zararı eden kamu bankalarının ve Fon'daki bankaların zararlarının sektöre dahil edilmesiyle, sektör karlılığı olumsuz yönde etkilenmiştir. 1999 yılında 560 milyon dolar olan zarar miktarı, 2000 yılında 4 milyar dolara sıçramıştır. 2001 Krizi dönemini bankacılık sektörü, 3,5 milyar dolar zararlarla kapatmış; böylece 3 yıl üstüste zarar edilmiştir.

2008 Krizi bankacılık sektörü karlılığı üzerinde olumsuz etkiler yaratsa da sektör kar etmeye devam etmiştir. 2007 yılındaki 12.362 milyar dolar kar eden bankacılık sektörünün karı, 2008 yılında 8.394 milyar dolara düşmüştür. 2009 yılında ise tekrar yükselişe geçerek 13.096 milyar dolar kara ulaşmıştır.

Kriz dönemleri, Türk Bankacılık Sistemi'nin karlılığını 2001 ve 2008 Krizleri'nde olumsuz etkilemiştir. Ancak 2001 Krizi döneminde sektör 3 yıl zarar ederken, 2008 Krizi döneminde sadece 1 yıl karlılıkta düşüş kaydedilmiştir.

6. 2001 ve 2008 Krizlerinin Türk Bankacılık Sektörüne Etkilerinin Karşılaştırılması Üzerine Bir Anket Çalışması

6.1. Anket Çalışmasının Amacı ve Önemi

Yapılan bu çalışma ile 2001 ve 2008 Krizlerinin Türk bankacılık sektörüne etkilerinin banka yöneticileri tarafından değerlendirilmesi ve 2001 Krizi sonrasında alınan önlem ve yapılan düzenlemelerin 2008 Krizi sırasında sektör için nasıl bir etkisinin bulunduğu araştırılması amaçlanmaktadır.

Katılımcıların ayrıca, düzenlemelerin yeterli olup olmadığı ve sektörün olası krizlere karşı korunaklı olup olmadığı konusundaki görüşlerine başvurulmuştur.

6.2. Anket Çalışmasının Kapsamı, Kısıtları ve Yöntemi

Anket çalışması, Türkiye’de bankacılık sektöründe faaliyet gösteren tüm bankaları kapsamaktadır. Araştırma; yerli, yabancı veya kamu sermayeli; tüm kalkınma, yatırım ve mevduat bankalarının yöneticilerinin katılımına açıktır.

Anketin ilk kısıtı; ankete sadece banka yöneticilerinin katılımının istenmiş olmasıdır. Şube müdür yardımcısı, şube müdürü, bölge müdür yardımcısı, bölge müdürü, genel müdür yardımcısı ve genel müdür ünvanlarına sahip yöneticilerin ankete katılımı istenmiştir.

Diğer kısıt ise, anketin sadece internet üzerinden doldurulabiliyor olmasıdır. Katılımcılara anket için elektronik posta yoluyla link gönderilmiş ve katılımcıların mükerrer olarak anket doldurmasının önlenmesi için “IP koruma” yöntemi kullanılmıştır.

Anket çalışmasındaki demografik içerikli sorular, bilgi amaçlı sorulmuş olup çalışmanın sonucunu etkilememiştir.

6.3. Anket Verilerinin Analizi ve Bulgular

Anket çalışması 2015 yılı Nisan ve Mayıs aylarında toplam 39 gün katılıma açık kalmış ve 86 kişinin katılımı sağlanmıştır.

Tablo 1: Anket Katılımcılarının Demografik Özellikleri

	Frekans	Yüzde (%)
1. YAŞ		
25-35	33	%39,08
36-45	32	%36,80
46-55	19	%21,83
56 ve Üzeri	2	%2,83
TOPLAM	86	%100
2. BANKADAKİ POZİSYON		
Genel Müdür	0	0
Genel Müdür Yrd	1	%1,16
Bölge Müdürü / Bölge Müdür Yrd	15	%17,45
Şube Müdürü	23	%26,74
Şube Müdür Yrd	47	%54,65
TOPLAM	86	%100
3. EĞİTİM DURUMU		
Lise / Önlisans	6	%6,98
Lisans	61	%70,93
Yüksek Lisans	18	%20,93
Doktora	1	%1,16
TOPLAM	86	%100
4. CİNSİYET		
Kadın	39	%45,35
Erkek	47	%54,65
TOPLAM	86	%100

Tablo 1’de anket katılımcılarının demografik özellikleri görülmektedir. Ankete katılanların yaş, bankadaki pozisyon, eğitim durumu ve cinsiyet bilgilerine dair sorular sorulmuştur. 86 katılımcıdan 33 tanesi 25-35 yaş aralığında, 32 tanesi ise 36-45 yaş aralığında yer almaktadır. Katılımcıların %75,88’i yani 3/4’ü 46 yaşından küçüktür. 46-55 yaş grubunda 19 kişi, 56 yaş ve üzerinde olan ise 2 katılımcı bulunmaktadır.

Katılımcıların 47 tanesi (%54,65) şube müdür yardımcısı, 23 tanesi (%26,74) ise şube müdürü pozisyonundadır. Bölge müdürü veya bölge müdür yardımcısı pozisyonunda çalışmakta olan 15

kişinin (%17,45) katılımı sağlanırken, 1 genel müdür yardımcısı (%1,16) ankete katkıda bulunmuştur. Genel müdür pozisyonunda olan hiçkimse anketi cevaplamamıştır.

Katılımcıların eğitim durumlarında ise büyük çoğunluk lisans mezunudur. 86 katılımcının 61 tanesi lisans, 18 tanesi yüksek lisans, 1 tanesi doktora ve 6 tanesi lise/önlisans mezunudur. Katılımcıların %6,98'inin lise veya yüksek okul; geri kalanların ise üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Katılımcıların 39 tanesi kadın, 47 tanesi ise erkektir. %45,35 kadın %54,65 erkek katılımcı ile dengeli bir dağılım olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Mevduat Sigortası Tutarının Değerlendirilmesi

	Frekans	Yüzde (%)
Tasarruf Mevduatının Sigortalanan Kısmını Yeterli Buluyor Musunuz?		
Devlet garantisi hiç olmamalı	9	%10,46
100.000 TL devlet garantisini yeterli buluyorum	48	%55,82
Mevduatın tamamı garanti kapsamında olmalı	29	%33,72
TOPLAM	86	%100

Anketteki bu soru devletin bankalardaki tasarruf mevduatına verdiği güvence tutarının değerlendirilmesine yöneliktir. Ankete katılan banka yöneticilerinden 48 tanesi (%55,82) tasarruf mevduatının sigortalanan 100.000 TL'lik kısmını yeterli bulduklarını belirtmiştir. 29 kişi (%33,72) mevduatın tamamının garanti kapsamında olması gerektiğini düşündüklerini, 9 kişi (%10,46) ise mevduatlarda devlet garantisinin hiç olmaması gerektiğini ifade etmiştir.

Tablo 3. Bankacılık Sektörünün 2001 ve 2008 Krizlerinden Etkilenme Düzeylerinin Karşılaştırılması

Krizden Etkilenme Düzeyleri	2001	KRİZİ	2008	KRİZİ
	Frekans	Yüzde (%)	Frekans	Yüzde (%)
Hiç	11	%12,50	13	%14,94
Az	32	%37,50	59	%68,96
Orta	36	%42,05	12	%13,80
Çok	7	%7,95	2	%2,30
TOPLAM	86	%100	86	%100
Personelin İşten Çıkarılması				
Evet	34	%39,54	13	%15,12
Hayır	52	%60,46	73	%84,88
TOPLAM	86	%100	86	%100
Diğer Sektörlere Oranla Etkilenme Düzeyi				
Hiç etkilenmemiştir	2	%2,32	2	%2,32
Diğer sektörler göre daha az etkilenmiştir	14	%16,28	63	%73,86
Diğer sektörlerle aynı oranda etkilenmiştir	27	%31,40	14	%15,90
Diğer sektörler göre daha çok etkilenmiştir	43	%50	7	%7,92
TOPLAM	86	%100	86	%100
Özkaynak Yapısındaki Bozulma Oranı				
Hiç	18	%20,45	29	%33,72
Az	34	%39,78	48	%55,82
Orta	30	%35,23	8	%9,30
Çok	4	%4,54	1	%1,16
TOPLAM	86	%100	86	%100
Mevduat Büyüklüğünde Düşüş Yaşanıp Yaşanmadığı				
Evet	32	%37,2	27	%31,4
Hayır	54	%62,8	59	%68,6
TOPLAM	86	%100	86	%100
Kredi Büyüklüğünde Düşüş Yaşanıp Yaşanmadığı				
Evet	32	%37,2	26	%30,24
Hayır	54	%62,8	60	%69,76
TOPLAM	86	%100	86	%100
Takibe Düşen Kredilerde Artış Yaşanıp Yaşanmadığı				
Evet	73	%84,88	71	%82,75
Hayır	13	%15,12	15	%17,25
TOPLAM	86	%100	86	%100
Müşterilerin Bankacılık Sektörüne Duydukları Güven Düzeyi				
Güveni sarsılmıştır	71	%82,55	9	%10,46
Güven düzeyi değişmemiştir	8	%9,30	45	%52,34
Güveni artmıştır	7	%8,15	32	%37,20
TOPLAM	86	%100	86	%100

Ankete katılan banka yöneticilerine, çalıştıkları bankanın ya da bankacılık sektörünün 2001 ve 2008 krizlerindeki durumu üzerine sorular yöneltilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere ilk soru çalışılan bankanın krizden etkilenme düzeyini belirlemeye yöneliktir. Katılımcıların %37,5'i 2001 Krizi'nde "az", %42,05'i "orta" düzeyde etkilendiklerini, 2008 Krizi'nden ise %68,96 oranında "az" etkilendiklerini ifade etmişlerdir.

Ankete katılan banka yöneticilerinin %39,54'ü 2001 Krizi'nde çalıştıkları bankanın personeli işten çıkarma yoluna gittiğini ifade ederken bu oran 2008 Krizi için %15,12'dir.

Anketin bankacılık sektörünün diğer sektörlerle oranla krizlerden etkilenme düzeyini belirlemeye yönelik sorusuna katılımcılar; 2001 Krizi'nde %50 oranında diğer sektörlerden daha çok etkilendiği, 2008 Krizi'nde ise %73,86 oranında diğer sektörlerle göre daha az etkilendiği şeklinde yanıt vermişlerdir.

Banka yöneticilerinin %39,78'i çalıştıkları bankanın özkaynak yapısında 2001 Krizi'nde "az", %35,23'ü ise "orta" oranda bozulma meydana geldiğini belirtirken, 2008 Krizi için yöneticilerin %55,82'si "az" bozulma meydana geldiğini, %33,72'si ise "hiç" bozulma yaşanmadığını ifade etmişlerdir.

Anketin bankalardaki mevduat büyüklüğünde düşüş yaşanıp yaşanmadığı ile ilgili sorusuna, katılımcıların %62,8'i 2001 Krizi'nde düşüş yaşanmadığı, %68,6'sı ise 2008 Krizi'nde düşüş yaşanmadığı şeklinde cevap vermiştir. Kredi büyüklüğünde düşüş yaşanıp yaşanmadığı sorusunu ise banka yöneticilerinin %62,8'i 2001 Krizi'nde düşüş yaşanmadığı, %69,76'sı da 2008 Krizi'nde düşüş yaşanmadığı yönünde yanıtlamışlardır.

Katılımcıların takibe düşen kredi miktarı ile ilgili soruya yanıtları ise; 2001 Krizi için %84,88, 2008 Krizi içinse %82,75 oranındaki katılımcının takibe düşen kredi miktarının artış gösterdiğini belirtmesi şeklinde olmuştur.

Anket katılımcılarından müşterilerinin kriz dönemlerinde bankacılık sektörüne duydukları güven düzeyini değerlendirmeleri istenmiş; 2001 Krizi için katılımcıların %82,55'i müşterilerin bankacılık sektörüne duydukları güvenin sarsıldığını belirtirken, 2008

Krizi için katılımcıların %52,34'ü müşterilerin güven düzeyinin değişmediğini, %37,2'si ise müşterilerin bankacılık sektörüne duydukları güven düzeyinin arttığını ifade etmişlerdir.

Tablo 4. Bankacılık Sektörünün Olası Krizlerden Etkilenme Düzeyi

	Frekans	Yüzde (%)
Bankacılık Sektörünün Olası Krizlere Karşı Ne Derece Güçlü Olduğunu Düşünüyorsunuz?		
Krizlerden etkilenmeyeceğini düşünüyorum	15	%17,44
Krizlerden hafif etkileneceğini düşünüyorum	64	%74,42
Krizlerden şiddetli etkileneceğini düşünüyorum	7	%8,14
TOPLAM	86	%100

Katılımcılara bankacılık sektörünün olası krizlere karşı ne derece güçlü olduğunu düşündükleri sorulmuştur. 86 banka yöneticisinden 64 tanesi (%74,42) krizlerden hafif etkileneceğini düşündüklerini belirtmiştir. 15 kişi (%17,44) bankacılık sektörünün olası krizlerden etkilenmeyeceğini düşündüklerini, 7 kişi (%8,14) ise sektörün krizlerden şiddetli etkileneceğini düşündüklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcıların 3/4'ünün cevapları, bankacılık sektörünün olası krizlerden hafif etkilenerek çıkacağı yönündedir. Bu yanıtlar doğrultusunda sektörün, banka yöneticileri nezdinde, krizlere karşı hala tam korunaklı görülmediği sonucuna varılabilir.

Tablo 5. Düzenleme/Denetlemelerin 2008 Krizi'ne Etkisi

	Frekans	Yüzde (%)
2001 Krizi'nden Sonra Yapılan Düzenleme / Denetlemelerin 2008 Krizi'ne Etkisi Ne Olmuştur?		
Etkisi olmamıştır	3	%3,48
2008 Krizi'nden daha az olumsuz etkilenilmesini sağlamıştır	80	%93,04
2008 krizi'nden daha fazla olumsuz etkilenilmesini sağlamıştır	3	%3,48
TOPLAM	86	%100

Ankete katılan banka yöneticilerinden 2001 Krizi'nden sonra yapılan düzenleme / denetlemelerin 2008 Krizi'ne olan etkisini değerlendirmeleri istenmiştir. Katılımcıların tamamına yakını

yani 80 kişi (%93,04) yapılan düzenleme ve denetlemelerin 2008 Krizi'den daha az etkilenilmesini sağladığını düşündüklerini ifade etmişlerdir. Verilen cevaplar, banka sektöründe çalışan yöneticilerin yapılan düzenlemeleri yararlı bulduğu ve 2008 Krizi'ne karşı bankacılık sektörünü koruduğuna inandıklarını göstermektedir.

7. Sonuç

2001 Krizi, Türkiye'de bankacılık sektörü için dönüm noktası yaratan bir etkiye sahiptir. Yıllarca süregelen yanlış markoekonomi politikaları, siyasal istikrarsızlıklar, kronikleşmiş bütçe açıkları ve yüksek enflasyon sorunu, bankacılık sektörünün sermaye yapısı ve aktifler bakımından güçsüz oluşu, risk ölçümlerinin etkin yapılamaması ve sektörün suistimallere açık olması gibi içsel nedenlerle patlak veren kriz; 2 milyona yakın işsiz, %70'lere varan enflasyon, ekonomide %6 civarında küçülme ve 84 milyar dolar iç borç stokuna mal olmuştur. Uzun yıllar uygulanan yanlış döviz kuru politikaları ve devalüasyon döngüsü tekrar etmiş, Türk Lirası krizde yarı yarıya değer kaybetmiştir.

2001 Krizi, politik bir kaos ortamının fitili ateşlemesiyle siyasi bir kriz olarak başlamış, faiz, kur ve likidite risklerinin gerçekleşmesiyle finansal bir krize dönüşmüş, bankacılık sistemindeki suistimallerin gün ışığına çıkmasıyla bankacılık sektörünü çökme noktasına getirmiş ve reel sektöre sirayet ederek tüm ekonomiyi etkisi altına almıştır. Gelişmiş ülkelere göre ülkemizde finans piyasası daha sığ olmakla beraber, ekonomideki büyüklüğü birçok ülkeye göre fazladır. 2001 Krizi'yle beraber çökme noktasına gelen bankacılık sektörü, adeta yeniden inşa edilmiştir. Finansal aracılık faaliyetini yerine getirmek dışında hükümet politikalarının kasası olarak kullanılmakta olan ve sürekli zarar eden kamu bankaları yeniden yapılandırılmıştır. Personel ve şube sayıları gerekli olan düzeye indirilmiş, alt yapısı ve yasal düzenlemeleri yenilenecek rekabet edebilir pozisyona getirilmiştir. TMSF'ye devredilen 19 banka için birleşme, devir ve sermaye desteği gibi yöntemlerle çözüm yöntemleri uygulanmıştır. Özel bankalara mali destek sağlanmış, gözetim ve denetim faaliyetleri uluslararası kuruluşların standardına getirilmiştir. Sektörün şeffaf, güvenilir ve temel fonksiyonlarını etkin bir şekilde yerine getirebilir bir hale gelmesi sağlanmıştır.

Türkiye 2008 Krizi'ne yüksek işsizlik, seçimler ve referandumların yarattığı siyasi belirsizlikler, düşüşe devam eden büyüme oranı, artan dış borç stokları ve değer kaybeden ulusal para gibi olumsuz bir tablo ile girmiştir. Mortgage Krizi olarak başgösteren küresel kriz, ülkemizde mortgage piyasasının henüz olgunlaşmamış olması nedeniyle emlak ve konut kredileri üzerinden bir etki yaratmamış ancak Amerika'da oluşan balona ait riskin tüm dünyaya dağıtılmış olması, diğer ülkelere de krizin hızla sıçramasına neden olmuştur. Ülkemizde de krizin faturası yaklaşık %5 küçülen ekonomi, %14'e çıkan işsizlik ve 277 milyar dolara ulaşan dış borç stoku olmuştur.

Bankacılık sektörünün 2008 Krizi dönemindeki yapısı incelendiğinde, 2001 Krizi'nde yaklaşık 50 bin bankacının işsiz kaldığı ancak 2008 Krizi'nde 14 bin dolayında yeni banka personelinin istihdam edildiği görülmektedir. Kriz döneminde TL bazında, bilanço büyüklüğü artmış; mevduat ve kredi hacmi genişlemiştir. Bankaların kredi verme konusunda isteksiz ve temkinli davrandığı süreçte, reel sektör krizi nedeniyle takibe intikal eden krediler artış göstermiş, ancak takipteki kredilerin toplam krediler içindeki payı 2001'deki %23'lük rekor seviyesine nazaran 2009'da en yüksek %5,4 seviyesine ulaşmıştır. Bankaların karlılıkları düşmüş ancak 2000-2001 yıllarında zarar eden sektör 2008-2009 yıllarında kar etmeye devam etmiştir.

Küresel krizin bankacılık sektörünü 2001 Krizi'ndeki kadar etkilemediği hatta sektörün krizden güçlü sermaye ve aktif yapısı sayesinde büyümeye devam ederek çıktığı görülmektedir. Yapılan anket çalışması da 2008 Krizi'nin 2001 Krizi'ne göre daha olumlu bir havada geçtiğine işaret etmektedir. Anket katılımcılarının görüşleri; 2001 Krizi'nde bankacılık sektörünün diğer sektörlerle göre daha çok, 2008 Krizi'nde ise daha az etkilendiğini göstermektedir. 2008 Krizi'nin bankacılık sektörü için pozitif bir ortamda atlatılabilmesinin nedeni 2001 Krizi sonrası yapılan düzenlemelerdir. Anket katılımcıları, yapılan düzenleme ve denetleme faaliyetlerinin hala eksiklikler taşıdığını düşünse de yeniden yapılandırma programı sayesinde 2008 Krizi'nden daha az olumsuz etkilenildiğini düşünmektedirler. 2001 Krizi, müşterilerin bankacılık sistemine olan güvenini sarsmış ancak 2008 Krizi güven düze-

yini değiştirmemiş hatta bazılarına göre artırmıştır. Anket katılımcılarının sektöre duydukları güven ise, olası bir krizde bankacılık sektörünün krizden hafif etkileneceği yönündedir.

Sonuç olarak 2001 Krizi sonrası yapılan düzenlemelerin, sektörü 2008 Krizi'nden korumadaki başarısı açıktır. Bankacılık sektörü uluslararası standartlarda faaliyet göstermekte ve denetlenmektedir. Sektöre duyulan güven, ekonomi için de istikrar ve güven ortamının zeminini oluşturmaktadır. Türkiye'de faaliyet gösteren bankalar, her geçen gün sermaye yapılarını güçlendirerek büyümeye ve verimliliklerini artırmaya devam etmektedir. 2001 Krizi'nde çöken sistem, yapılan yanlışlardan ders alınarak eskisinden çok daha güçlü ve sağlam bir şekilde inşa edilmiştir.

KAYNAKLAR

- AKMAN, C. 2010. *Marksist Kriz Teorileri Işığında Küresel Kriz*. İstanbul: Kalkedon Yayınları
- ALANTAR, D. 2008. "Küresel Finansal Kriz: Nedenleri ve Sonuçları Üzerine Bir Deęerlendirme". *Maliye Finans Yazıları*, 22(81), 75-86
- ALPER, C.E. 2001. "The Turkish Liquidity Crisis of 2000". *Russian and East European Finance and Trade*. 37(6) , 51-71
- Ankara Ticaret Odası, (17.04.2005) "Krizler Tarihi Raporu", 2005, <http://www.atonet.org.tr/yeni/index.php?p=276&l=1>, (Erişim Tarihi: 24.12.2014)
- APAK, S. ve AYTAÇ, A. 2009. *Küresel Krizler Kronolojik Deęerlendirme ve Analiz*. İstanbul: Avcıol Yayınları
- Basel Committee 2001. "Operational Risk Consultative Document". <http://www.bis.org/publ/bcbs86.htm> (Erişim Tarihi: 24.03.2015)
- BASTI, E. 2006. "Kriz Teorileri erevesinde 2001 Türkiye Finansal Krizi" Sermaye Piyasası Kurulu, 191
- BDDK. 2009 *Krizden İstikrara Türkiye Tecrübesi*
- BERBEROğLU, B. 2011. "2008 Global Krizinin Türkiye ve Avrupa Birliği'ndeki Etkilerinin Kümeleme Analizi ile İncelenmesi". *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 105-130
- CELASUN, M. 2002. "2001 Krizi, Öncesi ve Sonrası: Makroekonomik ve Mali Bir Deęerlendirme". <http://content.csbs.utah.edu/~ehrbar/erc2002/pdf/i053.pdf> (Erişim Tarihi: 18.03.2015)

- ÇİĞDEM, G. 2014. *Küresel Ekonomik Kriz ve Etkileri ve Medya*. Kocaeli: Umutepe Yayınları
- EĞİLMEZ, M. 2008. *Küresel Finans Krizi*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- ERTUĞRUL, C., İPEK, E. ve ÇOLAK, O. 2010. "Küresel Mali Krizin Türkiye Ekonomisine Etkileri". *Akademik Fener Dergisi*, 59-72"
- FERGUSAN, N. 2009. *The Ascent of Money*. USA: Penguin Books
- GOYAL, K.A. 2010. "Risk Management in Indian Banks: Some Emerging Issues" <http://www.ijeronline.com/documents/volumes/vol1issue1/ijer2010010109.pdf> (Erişim Tarihi: 14.03.2015)
- KAZGAN, G. 2008. *Türkiye Ekonomisinde Krizler (1929-2001)*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- KEPENEK, Y. ve YENTÜRK, N. 2005. *Türkiye Ekonomisi (18. Baskı)*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- KRUGMAN, P. 2001. "Crises: The Next Generation". March 2001, https://sapir.tau.ac.il/sites/economy.tau.ac.il/files/media_server/Economics/Sapir/conferences/Krugman.pdf (Erişim Tarihi: 17.12.2014)
- MARSHALL, D. 1998. "Understanding The Asian Crises: Systemic Risk As Coordination Failure" http://scholar.google.com.tr/scholar_url?url=https://www.chicagofed.org/~media/publications/economic-perspectives/1998/ (Erişim Tarihi: 07.12.2014)
- ORHAN, A. 2011. *Türkiye Ekonomisinde Yakın Dönem Siyasi ve Ekonomik İzlenimler*. İzmit: Umutepe Yayınları
- ÖZDEMİR, B.K. 2013. *Finansal Küreselleşme ve Krizler*. Ankara: Seçkin Yayınları
- ÖZEL, S. 2008. *Global Finansal Krizler*. İstanbul: Kültür Yayınları
- PARASIZ, İ. 1997 *Para Banka ve Finansal Piyasalar (6. Baskı)*. Bursa: Ezgi Yayınları
- TBB 2008. "50. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye'de Bankacılık Sistemi 1958-2007". İstanbul
- TBB 2012. "Türkiye'de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı, Firma Davranışları ve Rekabet Analizi". İstanbul
- VARLIK, C. 2002. "İkiz Krizler: Para Krizleri ile Bankacılık Krizleri Arasındaki Bağlantılar". http://ekonomikyaklasim.org/pdfs2/EYD_V13_N42_43_A09.pdf (Erişim Tarihi: 20.11.2014)
- YELDAN, E. 2009. "Kapitalizmin Yeniden Finansallaşması ve 2007/2008 Krizi: Türkiye Krizinin Neresinde?". <http://www.calismatoplum.org/sayi20/yeldan.pdf> (Erişim Tarihi: 05.01.2015)